

Veronika ŠVEHLOVÁ, *Hospodář Jana Brtvína z Ploskovic a Mikuláše Černobýla*, České Budějovice 2010 (diplomová práce Ústavu archivnictví a pomocných věd historických Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích), 44 s. + CXXV s. příloh

Posudek oponenta diplomové práce

Česká dobová hospodářská literatura naukového charakteru pocházející z počátků raného novověku se stala tématem diplomové práce Veroniky Švehlové. Tato práce nás ve stručné úvodní pasáži nejprve seznamuje s badatelským záměrem autorky. Poté ve třech samostatných kapitolách pojednává nejen o obou knižních titulech, které byly vydány tiskem v souborné formě Danielem Adamem z Veleslavína v roce 1587, ale také o vrchnostenské správě v českých zemích v 16. století a o zastoupení dobové hospodářské literatury a tzv. nepravých instrukcí v různých typech zdejších historických knihoven. Závěrečná pasáž přináší shrnutí autorčiných nově získaných poznatků.

První část práce, nazvaná stručně „Hospodář“, je autorkou věnována jak přesnému vnějšímu popisu Veleslavínova tisku, tak posléze i podrobnému rozboru obou otištěných děl z hlediska jejich obsahu. K popisu obou děl je připojen i stručný přehled známých biografických údajů o Brtvínovi a Černobýlovi. Obsahový rozbor přináší řadu zajímavých postřehů a nových informací. Zejména závěrečné porovnání rozdílů i styčných ploch mezi oběma autory a jejich díly (respektive koncepty, podle nichž svá díla zpracovali) považují za zdařilé. K nejmarkantnějšímu rozdílu mezi oběma spisy, jímž je v Brtvínově *Hospodáři* zařazená úvodní pasáž o křesťanském životě, se nabízí otázka, zda nemohlo být důvodem zařazení této pasáže i to, že se sám Brtvín podobný řádným způsobem vůči svému zaměstnavateli nezachoval, čili jakási forma osobního pokání? V rámci obhajoby práce bych se autorky ráda zeptala, zda jsem správně pochopila, že oba spisovatelé používali výrazy „sladovník“ a „sládek“ jako synonyma, ačkoli ve významu těchto slov byl i podle staročeského slovníku jistý velmi specifický rozdíl.

V druhé části označené „Vrchnostenská správa 16. století“ se autorka zaměřila na zevrubný přehled o podobě a fungování lokální vrchnostenské správy na jednotlivých panstvích, protože právě lokální (a nikoli centrální) úrovni vrchnostenské správy se věnují i obě autorkou studovaná dobová hospodářská pojednání. Ačkoliv má tato část práce spíše kompilativní charakter, domnívám se, že její cena spočívá právě v pracovní metodě, kterou zde autorka použila, a tou je komparace výsledků studia o lokální vrchnostenské správě v 16. století na několika významných celcích patřících různým majitelům. Zajímavé je i to, že se autorka nesoustředila pouze na území Čech a do svého srovnání zahrнула i situaci na rozsáhlém majetku olomouckého (arci)biskupství, který ležel na Moravě.

Třetí část práce, nazvaná „Zastoupení hospodářské literatury v knihovnách“, zachycuje přehlednou formou pokus autorky vystopovat rozšíření a užívání obou studovaných naukových děl v historických knihovních celcích z českých zemí, které byly vytvořeny

sběratelskými aktivitami různých subjektů z církevního, šlechtického i městského prostředí. Zde bych si dovolila poněkud polemizovat s autorkou vysloveným názorem na obsah knihovny pražské metropolitní kapituly ze s. 32, že „lze předpokládat, že se zde hospodářská literatura nenachází.“ Zajímalo by mne, jak k tomuto názoru autorka dospěla. Podle výzkumů prof. Zdeňky Hledíkové, které se týkají správního systému statků pražského arcibiskupství a pražské metropolitní kapituly na konci předhusitské doby, totiž lze předpokládat pravý opak tohoto tvrzení. Centrálně řízené jednotky svěbytných lokálních správních center s jediným centrálním úředníkem a jeho několika specializovanými náměstky (a písaři) se v tomto prostředí vytvořily už na přelomu 14. a 15. století, čili o téměř sto až sto padesát let dříve než v oblasti vrchnostenské správy. Z toho naopak osobně usuzuji, že se zde nauková literatura hospodářského obsahu nacházet může a to v latinském, českém i jiných jazycích, vzhledem k evropskému zakotvení této nejvýznamnější české církevní instituce.

Závěrečná pasáž shrnuje dosažené výsledky studia. Autorka zde mimo jiné hodnotí také význam podobně koncipovaných děl a možnosti jejich dobového užití, a to jak ze strany majitelů panství, tak zejména ze strany jejich úředního personálu.

Přílohu diplomové práce Veroniky Švehlové představuje více než stostránková kritická vědecká edice Veleslavínova tisku. K jejímu zpracování mám pouze dvě připomínky. Vzhledem ke stručnosti editorské poznámky v úvodu edice bych očekávala, že další eventuality originální předlohy (použití barvy tisku, velikost písmen, iniciálky, rukopisné vsuvky atp.) budou rozvedeny v textových poznámkách, které edici citelně chybějí. V nich by totiž pravděpodobně případný čtenář našel i vysvětlení toho, proč je v paginaci editovaného textu vynechána „p. 189“ (s. LXXXVIII), čili zda jde o editorčinu chybu v paginaci, anebo zda tato stránka v předloze chyběla. Druhá připomínka je spíše „kosmetického“ charakteru. Je mezi editory nepsaným, leč všeobecně dodržovaným územ, že pokud nadpis podkapitolky editovaného textu anebo označení stránky při paginaci připadá na poslední řádek na stránce a pasáž, k níž se vážou, začíná až na stránce následující, provede editor gafickou úpravu a nadpis či označení stránky přetáhne k textu na následující stránce edice, k němuž se pojí.

Autorka si zvolila zajímavé a vzhledem k současným trendům bádání také aktuální téma. Za přínosnou považuji nejen úvodní studii, ale také edici v příloze práce, která dává možnost širšího studia tématu i ostatním zájemcům z řad badatelské veřejnosti. Práci Veroniky Švehlové ráda doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení stupněm **v ý b o r n ě**.

Pelhřimov, 24. května 2010

Mgr. Lenka Martínková, Ph. D.